2003/2004
53. ročník MO *Riešenia úloh školského kola kategórie B*

1. *Určte, koľko riešení má v obore reálnych čísel rovnica*

$$x = \lfloor x \rfloor + \frac{x}{2\,004},$$

kde $\lfloor x \rfloor$ označuje dolnú celú časť čísla x, t. j. najväčšie celé číslo, ktoré je menšie alebo rovné ako x. (J. Šimša)

Riešenie. Predpokladajme najskôr, že celé číslo $k = \lfloor x \rfloor$ poznáme, dosaďme ho do rovnice ako „parameter“ a získanú rovnicu vyriešme:

$$\begin{aligned} x &= k + \frac{x}{2\,004}, \\ 2\,004x &= 2\,004k + x, \\ x &= \frac{2\,004k}{2\,003}. \end{aligned}$$

Keď budeme do ostatného vzťahu dosadzovať jednotlivé celé čísla k, bude príslušné x naozaj riešením skúmanej rovnice vtedy, keď sa jeho celá časť bude rovnať práve číslu k, teda keď budú platiť nerovnosti

$$k \leqq \frac{2\,004k}{2\,003} < k + 1.$$

Zistíme, ktoré celé k vyhovujú obom nerovnostiam. Ľavá nerovnosť je ekvivalentná s nerovnosťou $k \geqq 0$, pravá nerovnosť s nerovnosťou $k < 2\,003$. Hľadané k sú teda práve hodnoty $k \in \{0, 1, \dots, 2\,002\}$. Každá z nich určuje jediné riešenie x, takže všetkých riešení x zadanej rovnice je práve $2\,003$. Dodajme, že vyhovujúce k možno určiť aj úpravou odvodeného vzťahu na tvar

$$x = \frac{2\,004k}{2\,003} = k + \frac{k}{2\,003},$$

z ktorého vidno, že číslo k je celou časťou čísla x práve vtedy, keď platia nerovnosti

$$0 \leqq \frac{k}{2\,003} < 1, \quad \text{čiže} \quad 0 \leqq k < 2\,003.$$

Iné riešenie. Pretože pre každé reálne x platí $\lfloor x \rfloor \leqq x \leqq \lfloor x \rfloor + 1$, porovnaním so zadanou rovnicou zistíme, že každé riešenie x musí spĺňať nerovnosti

$$0 \leqq \frac{x}{2\,004} < 1, \quad \text{čiže} \quad 0 \leqq x < 2\,004.$$

Číslo x spĺňajúce ostatné nerovnosti bude riešením skúmanej rovnice práve vtedy, keď hodnota $x - x/2\,004$ bude celočíselná. Pretože platí

$$x - \frac{x}{2\,004} = \frac{2\,003x}{2\,004},$$

dá sa ostatná podmienka vysloviť takto: číslo $2\,003x$ je celočíselným násobkom čísla $2\,004$. To vzhľadom na nerovnosti $0 \leqq 2\,003x < 2\,003 \cdot 2\,004$ znamená, že číslo $2\,003x$ sa rovná niektorému z čísel

$$0 \cdot 2\,004,\ 1 \cdot 2\,004,\ 2 \cdot 2\,004,\ \ldots,\ 2\,002 \cdot 2\,004,$$

takže skúmaná rovnica má práve $2\,003$ riešení

$$\frac{0 \cdot 2\,004}{2\,003}, \frac{1 \cdot 2\,004}{2\,003}, \frac{2 \cdot 2\,004}{2\,003}, \ldots, \frac{2\,002 \cdot 2\,004}{2\,003}.$$

---

2. *Uveďte príklad množiny* M *pozostávajúcej z dvojciferných čísel, ktorá má maximálny počet prvkov a pritom spĺňa obidve nasledujúce podmienky:*

(i) Každé dve čísla patriace do množiny M *sú nesúdeliteľné.*

(ii) Ak zmeníme poradie číslic ľubovoľného čísla patriaceho do množiny M*, dostaneme opäť číslo patriace do množiny* M*.*

(*J. Földes*)

Riešenie. Kvôli podmienke (i) môže byť v množine M najviac jedno z čísel $11, 22, 33, \ldots, 99$ zapísaných dvoma rovnakými číslicami, ktoré sú všetky deliteľné jedenástimi. Kvôli podmienke (ii) a deliteľnosti dvoma tam zasa nemôže byť žiadne číslo zapísané dvoma rôznymi párnymi číslicami. S jednou párnou číslicou môže byť v M najviac jedna dvojica čísel $\overline{ab}$, $\overline{ba}$.

Ostáva zistiť, koľko môže množina M obsahovať dvojíc čísel $\overline{ab}$, $\overline{ba}$ zapísaných dvoma rôznymi nepárnymi číslicami a a b. Žiadne z týchto čísel nesmie byť deliteľné tromi (ak je číslo $\overline{ab}$ deliteľné tromi, je také aj číslo $\overline{ba}$), preto do úvahy prichádza iba sedem dvojíc takých čísel: $(13, 31)$, $(17, 71)$, $(19, 91)$, $(35, 53)$, $(37, 73)$, $(59, 95)$ a $(79, 97)$. Kvôli deliteľnosti piatimi, siedmimi a devätnástimi však môže byť v M iba jedna z dvojíc $(19, 91)$, $(35, 53)$ a $(59, 95)$, teda najviac päť zo všetkých siedmich vypísaných dvojíc.

Celkove zisťujeme, že množina M obsahuje najviac $1+2+2\cdot 5 = 13$ čísel. Príkladom trinásťprvkovej množiny je

$$\mathsf{M} = \{11, 23, 32, 13, 31, 17, 71, 35, 53, 37, 73, 79, 97\}.$$

(Existujú aj iné príklady, naše úvahy však ukazujú, že každá trinásťprvková množina M musí obsahovať čísla 13, 31, 17, 71, 37, 73, 79, 97 a jednu z dvojíc $(35, 53)$ alebo $(59, 95)$; dvojica $(19, 91)$ je vylúčená, lebo číslo 91 je násobkom čísla 13.)

---

3. *Nech $ABCD$ je lichobežník s ostrými uhlami pri základni AB. Nech E je taký bod základne AB, že kružnice opísané trojuholníkom AED a EBC sa dotýkajú zvonku. Dokážte, že bod E leží na kružnici opísanej trojuholníku CDV, kde V je priesečník priamok AD a BC.* (*R. Horenský*)

Riešenie. Označme α a β postupne vnútorné uhly pri vrcholoch A a B (obr. 1).

Bodom E prechádza spoločná dotyčnica oboch uvažovaných kružníc, uhol DEC je

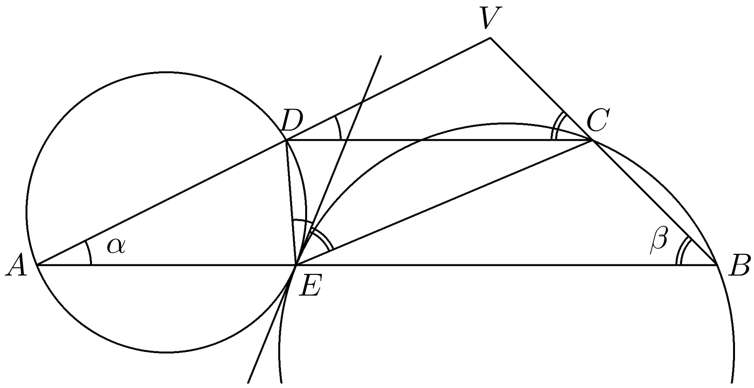

Obr. 1

teda súčtom úsekových uhlov prislúchajúcich tetive DE v jednej kružnici (s obvodovým uhlom α) a tetive EC v druhej kružnici (s obvodovým uhlom β). Jeho veľkosť je preto $\alpha+\beta$. A pretože veľkosť uhla CVD je $180° - (\alpha+\beta)$, zisťujeme, že v štvoruholníku $CVDE$ sa uhly pri protiľahlých vrcholoch E a V dopĺňajú do $180°$. To, ako vieme, znamená, že $CVDE$ je tetivový štvoruholník, t. j. bod E leží na kružnici opísanej trojuholníku CDV.